

Изх. № 12/ 29.09.2026 г.

ДО НАРОДНО СЪБРАНИЕ НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

СТАНОВИЩЕ

относно

Закон за изменение и допълнение на Гражданския процесуален кодекс, чрез който се въвеждат изискванията на Директива (ЕС) 2024/1069 на Европейския парламент и на Съвета от 11 април 2024 година относно защитата на лицата, ангажирани в публично участие, срещу явно неоснователни иски или съдебни производства, с които се злоупотребява.

Уважаема госпожо Доцова,

Уважаеми съпредседатели на НС,

На 31 юли 2026 г. Министерският съвет внесе в Народното събрание Закон за изменение и допълнение на Гражданския процесуален кодекс /ЗИД на ГПК/, чрез който се въвеждат изискванията на Директива (ЕС) 2024/1069 на Европейския парламент и на Съвета от 11 април 2024 година относно защитата на лицата, ангажирани в публично участие, срещу явно неоснователни иски или съдебни производства, с които се злоупотребява. Законопроектът бе приет на първо гласуване от Народното събрание.

От името на подписалите организации [фондация „Програма достъп до информация“](#) (ПДИ) и сдружение [„Асоциация на европейските журналисти - България“](#) (АЕЖ) представяме настоящото становище по ЗИД на ГПК.

I. Позиция по внесения ЗИД на ГПК

Приветстваме внесения и приет на първо гласуване законопроект, гласуван на първо четене. Същият е в изпълнение на задължение на България, произтичащо от статута ѝ на държава-член на Европейския съюз и е свързано с императивното задължение за въвеждане на Директива (ЕС) 2024/1069 на Европейския парламент и на Съвета от 11 април 2024 година относно защитата на лицата, ангажирани в публично участие, срещу явно неоснователни иски или съдебни производства, с които се злоупотребява. Директивата следваше да бъде въведена в националното законодателство на държавите-членки на ЕС на 7 май 2026 г. Очевидно в случая изпълнението на това задължение се явява дори закъсняло. Все пак, ние твърдо смятаме, че въвеждането в нашата действителност на изискванията на Директивата срещу „делата-шамари“ е не просто формално задължение, изпълнението на което не може да се поставя под въпрос, но и цивилизационна стъпка в посока укрепване основните принципи на демокрацията и спиране на атаките срещу свободата на словото и публичното участие в процесите на вземане на решения.

Поради изложеното, нашата оценка на внесения от Министерския съвет законопроект е безусловно положителна. Препоръчваме на Народното събрание да приеме възможно най-скоро законопроекта.

II. Кратка предистория

[Фондация „Програма достъп до информация“](#) (ПДИ) и сдружение [„Асоциация на европейските журналисти - България“](#) (АЕЖ) в продължение на няколко години настояваме за законодателно решение на проблема,

свързан със заведените при злоупотреба с право съдебни производства срещу журналисти, медии, неправителствени и граждански активисти, целящи да осуетят, възпрат, санкционират свободата на критиката, словото и участието в процесите на вземане на решения, които са легитимно гарантирани с Конституцията и Европейската конвенция за правата на човека ценности.

Ние призовахме още през 2023 г. държавата чрез министъра на правосъдието и Министерството на правосъдието да вземе мерки по отношение на тази опасна за демокрацията тенденция още година преди приемането на посочената Директива, както и на Препоръка CM/Rec(2024)2 на Комитета на министрите на държавите-членки на Съвета на Европа за борбата срещу стратегическите дела срещу общественото участие (SLAPPs), приета на 5 април 2024 г. Проведохме поредица срещи с министрите на правосъдието и заехме публични позиции по отношение на поредица опасни за здравето на демокрацията дела – шамари, заведени срещу журналисти, медии, граждани, академични фигури с цел „смразяващ ефект“ върху свободата на словото и на критиката. В продължение на над 3 години призоваваме публично за ранно спиране на такива искове и сме постигнали успехи в това. По инициатива на АЕЖ се създаде и фонд за подкрепа на журналисти ([фонд „Цензуриран“ – фонд за правна помощ на журналисти и активисти под натиск](#)), който набира дарения от гражданите.

Представител на ПДИ бе включен в работните групи към Министерството на правосъдието за изготвяне на проекта на закон.

През 2025 г. се формира [Българска анти-SLAPP коалиция](#) от неправителствени организации, юристи и медийни експерти, координирана от АЕЖ и ПДИ, която алармира обществото за важни казуси и атаки срещу свободното слово и гражданското участие.

Тези активни действия на представителите на гражданското общество не са достатъчни, за да бъдат спрени онези, които не желаят свободата на

информацията, критиката и различните гласове в обществото, които са нерядко представители на тъмни политически, бизнес и други интереси. Необходима е законодателна инициатива.

След призивите на ПДИ и АЕЖ през декември 2023 г. при мандата на министър д-р Атанас Славов бе създадена първата работна група към Министерството на правосъдието /МП/ за изготвяне на такива законодателни промени. Част от нея бе адв. Александър Кашъмов от ПДИ, който в следващи работни групи бе и представител на Висшия адвокатски съвет. Още в дейността на тази работна група бе постигнато съгласието за ЗИД на ГПК чрез допълнението му с уредба на ново особено производство, и бе създаден подробен текст, близък до настоящия.

След този мандат, от април 2024 г., когато се прие Директивата и посочената Препоръка, в рамките на тогавашното служебно правителство активността на новата работна група спадна. В мандата на министър Георги Георгиев през 2025 г. в МП бе създадена отново работна група, която прецизира текстовете на проекта на закон и ги довърши през декември 2025 г.

През 2026 г. служебното правителство екипът на министър Андрей Янкулов финализира проекта на закон и го обяви за обществено обсъждане. В мандата вече на министър Николай Найденов инициативата бе завършена и Министерският съвет прие без съществени изменения проекта и внесе законопроект за изменение и допълнение на ГПК в Народното събрание.

Изразяваме надежда, че Народното събрание, към което гражданите и обществото като цяло имат големи очаквания, ще приеме на второ четене в бърз порядък и при запазено качество законопроекта за ЗИД на ГПК.

III. Наболели проблеми

Посоченият проект на ЗИД на ГПК следва да въведе Директивата в решаващ момент. Понастоящем в българските съдилища се водят

множество искове за неимуществени вреди, както от физически лица – най-често политици, държавни служители и експерти, бизнес личности, представители на съдебната власт, фирми и дори представители на „подземния свят“, с увеличаващи се по размер искове. ПДИ разполага с информация чрез документите по много такива дела, в които нейни представители са ангажирани като адвокати. Ищците нерядко прендират налагане на обезпечителни мерки по такива искове, каквито съдилищата в някои случаи допускат, с изключително тежки за журналистите, медиите и гражданските активисти последици от това. Така например банковите сметки на авторитетното издание „Медияпул“ бяха запорирани в продължение на повече от 5 години по искове, предявени от съдията Светлин Михайлов. Срещу същото издание богатата застрахователна компания „Лев инс“ заведе иск с размер от над 500 000 € заради публикуване на официална информация от стенограма на заседание на МС, делото по който е още висящо. Множество дела се водят срещу журналисти от Бърд, Бивол, Капитал, Медияпул и други. Бивши и настоящи политици, бизнес, и други, почувствали се засегнати от статии, публикации и публично говорене относно „Златния гьол“, близост до Делян Пеевски, участието на съдии в нередни практики, разкриването на нередности, конфликт на интереси, припомняне на стара лоша слава, са се наредили да отмъщават и/или да търсят „смразяване“ на свободата на словото.

Законопроектът се явява средство за адекватно противодействие на това болестотворно за демократичното общество поведение, което заплашва да задуши обществената дебат по важни теми.

IV. Тълкувателно дело № 1/2023 г. на ВКС и ВАС

Тълкувателното дело бе образувано през 2023 г. по въпроса „Допуска ли обективното ни материално право присъждане обезщетение за неимуществени вреди в полза на юридическите лица?“ Делото се разглежда

от съдиите от всички колегии на Върховния касационен съд и на Върховния административен съд. ПДИ внесе писмено становище по това дело, подкрепено от АЕЖ, защитено и в проведеното открито съдебно заседание. Според това становище, допускането на претенции за неимуществени вреди от юридически лица може да доведе до нова вълна от дела на държавни институции, които са и юридически лица, както и общини, чрез тяхното ръководство, срещу неудобни критици. Подобно тълкуване би отворило и възможността богати компании да притискат с подобни искиове критици на техни постъпки и действия, което е в разрез с демократичните стандарти.

Смятаме, че ЗИД на ГПК се явява навременно и важно средство за превенция и в тези случаи.

V. Критични бележки

Разбира се, никой законопроект не е съвършен. Положителна стъпка в настоящия проект е, че ЗИД на ГПК не се ограничава само до трансграничните случаи. Същевременно остава възможността чрез наказателни дела от частен характер, както и чрез различни административни производства креативни лица и адвокатски кантори да търсят опити за налагане на цензура чрез други способности, различни от граждански и търговски искиове. Подобни дела за съжаление са висящи пред съдилищата и някои други институции.

Тези проблеми ще следва да се решават в перспектива. На настоящия етап следва максимално бързо да се приеме текстът на ЗИД на ГПК, както е внесен.

VI. Притеснения от дискусията във водещата комисия преди второ четене

По време на обсъжданията във водещата Комисия по правни въпроси се чува предложението да не бъде приемана предложената уредба, целяща да ограничи възможностите да бъдат налагани обезпечения чрез запори на сметки и други подобни инвазивни способи, засягащи дълбоко и болезнено правната сфера на журналисти, граждански активисти, малки медии. Така предложената в законопроекта мярка има жизнено важно значение за гарантиране свободата на словото в България и противодействието на злостни атаки и създаване на автоцензура, пречещи на общественото участие.

В тази връзка следва да се отбележи, че Европейският съюз не е лишил българския законодател от върховния суверенитет да приема законови разпоредби, които смята, че съответстват на Конституцията и обществените потребности. Дори е учудващо, че у политически дейатели с патриотични претенции може да възникне подобно разбиране.

Предвид изложеното смятаме, че предложеният законопроект следва да бъде приет в цялост, включително в онези му части, които не се изискват категорично от Директивата.

VII. Предложение

Предвид изложеното, призоваваме Народното събрание на Република България да приеме в максимално бърз порядък и без влошаване на постигнатото качество внесения от Министерския съвет законопроект.

С уважение:

адв. Александър Кашъмов, изп. директор на ПДИ

Иван Радев, член на УС на „Асоциация на европейските журналисти – България“

Меглена Антонова, Грийнпийс – България

ФЖМК, СУ „Св. Кл. Охридски“, в катедра „Радио и телевизия“.